

UNITÁRIUS ÉLET

XLVIII. évfolyam 11. szám

1994. november

FELKENTEK

„Ha azt mondja valaki néktek:
Íme itt a Krisztus, vagy íme
amott, ne higgyétek. Mert
hamis Krisztusok támadnak,
és jeleket, csodákat tesznek,
hogy elhitessék még a válaszo-
tottakat is...”

(Mk. 13:21-22.)

Még napjainkban is fel-fellobbannak a viták a názáreti Jézus úgynevezett „messiási” küldetésével kapcsolatban, hogy egyáltalán mit jelent e fogalom történelmi szempontból.

Az eredeti „mashiach” héber szó, görögül „Christos”-t illetve magyarul „felkent”-et jelent. A megnevezés elég gyakori az ótestamentumi szövegekben, és minden mellékgondolat nélkül olyan személyekre vagy tárgyakra vonatkozik, akik vagy amelyek bizonyos küldetéssel vagy feladattal Isten szolgálatára lettek felszentelve, miután rituálisan szent olajjal felkenték azokat. („... öltöztess fel Áront és fiait és kend fel őket, és iktasd be őket tisztukba, és szenteld fel őket...” II. Móz. 28:41.)

Ez a szokás általános volt királyok, próféták és papok hivatalba lépésekor illetve beiktatásakor, valamint bizonyos tárgyak, eszközök használatbavétele esetén. (L.: rituális kövek, szent sátor vagy templomi szerelvények alkalmazása esetén.) „...Kend meg a gyülekezet sátorát és a bizonyosság ládáját... az asztalt és annak minden edényét...” (II. Móz. 30:26.) Bibliai utalások találhatóak ilyen értelemben Dávid királyra, vagy bizonyos álmessiásokra is utalva és vonatkoztatva.

Jézus tanítványai hitték, hogy a Mester is ilyen felkent Krisztus. Kortársaik gondolkodásában ez szinte természetes is volt, hiszen a felkentség kiváltsága köztudottan elfogadott minősítés volt próféták és jeles papok esetében olyanannyira, hogy például Izajás könyvének szent szövegeiben Ciruszt, a perzsa királyt, Izrael népének szabadítóját, az Úr „Pásztorom”-nak nevezi, aki véghezviszi az Ő felséges akaratát a választott népének javára (Iz. 44:28), és így szól az Úr a felkentjéhez, Cirushoz, kinek jobb kezét megfogta... hogy meghódoltassanak előtte a népek és királyok (Iz. 45:1).

Hasonló utalásos idézet több helyen található a Bibliában (ApCsel. 5:36).

Amennyiben hitelesnek fogadjuk el az evangéliumi szövegeket, azokból az állapítható meg, hogy Jézus is meg volt

győződve a Felkent voltáról, és úgy érezte, hogy Isten őt is küldetéssel és nagy feladatokkal bízta meg.

Hitte, hogy Ő Messias, s amaz utolsó vacsorán is bizonyosságot tett arról, hogy elhivatottságáért akár életét is hajlandó feláldozni... „vérem sokakért kiontatik...” (Mk. 14:24).

Hitte Jézus önmagáról, hogy messiás, felkent szolgája az Atyának, de nem ama harcos dávidi értelemben, aki megdöntheti akár a római uralmat is, hogy magalapítsa Izrael titkos, nemzeti vágy-államát: Siont. Nem gondolta, hogy krisztusi küldetése csak siker és ragyogás lesz. Péter apostolnak tiltakozása ellenére azt vallotta, hogy nem azért jött e világra, hogy neki szolgáljanak – hanem ő akart az embereknek szolgálni. (Mk. 10:45.)

Szívesen alkalmazta önmagára a dánieli próféciában használt „Emberfia” kifejezést, amely hasonló sorsot takart. Élethivatását meghatározandó, az izajási idézetet tekintve követendő feladatának: „...Az Úr lelke van rajtam azért, mert felkent engem az Úr, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek, és a vakok szemének megnyitását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat... hogy hirdessem az Úrnak kedves esztendejét. (Iz. 61:1, valamint Lk. 4:18.)

A figyelmes bibliaolvasó könnyen felismerheti, hogy a názáreti Mester valóban így élt, cselekedett és tanított: megpróbált a szegények életébe örömet vinni, sugározni, a töredelmes szívűeknek gyógyulást, vigaszt adni, hirdetni, hogy az emberi élet valóban kedves az Isten előtt.

Mind ezek értelmében Jézust Messiasnak, Krisztusnak tekinthetjük, de újra hangsúlyozván, hogy nem ortodox értelmezés szerint fogadjuk el őt „megváltó népvézérnek”, aki erővel és hatalommal igázza le a környezetét, és „angyaloknak parancsol, hogy lábát se üsse köbe”.

Izrael népe nem is tekintette őt ilyen hatalmasságnak. A kereszténység által elfogadott Krisztus-arcot, -alakot Pál apostol formálta meg. De ez a messiási kép megállapíthatóan kétezer év óta heves vitákra adott alkalmat.

Korunk szabadelvű gondolkodói, teológusai – miként mi, unitáriusok – Jézust csodálatos embernek, Isten Atyánk kedves gyermekének tekintik, aki Isten ügye, országa iránt elkötelezett lélekkel, halált megvető bátorsággal tanította és tanítja ma is az embereket szeretetre, irgalmasságra, együttérzésre, és Isten iránti feltétlen bizalomra. Ő olyan messiása volt korának, akinek példája ma is követhető és követendő azok számára, akik vágnak az általa hirdetett boldogabb jövőre: Istenországára.

Bajor János

DÁVID FERENC egyházalapító püspökünk 1994. szeptember 18-án felavatott új emléktáblája

Az Erdélyen kívüli magyar unitarizmus története a XVI. és XVII. században

Szeretném újra kihangsúlyozni a cím pontos jelentését. A határok ebben a korszakban nem ott húzódtak, ahol ma, és nem is voltak annyira stabilak. Nagyvárad, Simánd, Belényes – jóllehet az erdélyi fejedelemséghez tartoztak – az unitarizmus szempontjából missziós területet jelentettek éppen úgy, mint a hódoltság Gyula, Békés, Makó, Makóvásárhely (Hódmezővásárhely), vagy éppen Temesvár. Így történhetett meg, hogy Basilius a hitvitákat és általában az egész térítést Belényesről irányította, viszont az alföldi püspökség székhelye Temesvár lett.

El kell mondjam azt is, hogy néhány hónappal ezelőtt sokkal szűkösebb keretek között, kevesebb ismerettel írhattam volna meg az alföldi unitarizmus történetét, de 1994 első felében megjelent egy kiváló tanulmány Balázs Mihály irodalomtörténész, jeles unitarizmus-kutató tollából, amely számos dokumentumot közöl Basilius Istvánnal kapcsolatban, amelyek tisztává teszik látásmódunkat ebben a kérdésben.

Basilius a térítés motorja

A Nagyváradi Disputa után megindult unitárius térítés mozgatórugója Basilius István volt, és ezt az eddigi szakirodalom is így tartotta. Amit eddig inkább feltételezésként emlegettünk, élesen rajzolódik ki a fent említett dokumentumok alapján. A misszió tervszerűen volt irányítva Erdélyből és Kolozsvárról, és ebben intenzíven részt vett Dávid Ferenc, Blandrata György, sőt talán maga János Zsigmond fejedelem is. Ez nemcsak Basilius Kolozsvárra írt jelentéseiből tűnik ki, hanem abból is, hogy az újonnan alakult unitárius gyülekezetek lelkészeinek csak javasolt, de nem ordinálhatott. Ugyanakkor ő indítványozta, hogy a Simádon lelkészkedő Karády Pál, későbbi temesvári lelkész, püspöki címet kaphasson.

A váradi disputa után Basilius még Váradon marad, valószínűleg gyülekezetet is alapít, de nem tölt ott hosszú időt. Maga helyett hagyja ott Thoroczky Mátét, az akkor még fiatal lelkészt, a későbbi kiváló püspököt. Az kétségtelen, hogy Basilius az 1570-es évektől kezdve nevét a „Pastor Belényesiensis” névvel írja alá.

Az új adatokból teljesen világossá vált, hogy az alföldi misszió nem úgy történt, ahogy Kanyaró Ferenc elképzelte. Basilius nem vándorprédikátorként járta végig lelkésztársaival a városokat és helységeket, hanem Belényesről irányította a nagyszerű munkát, a térítést, egyúttal szintézisbe foglalta a mozgalmat, és ez állandó összeköttetést jelentett az Alföld és Kolozsvár között.

Azt nem tudjuk pontosan, hogy Simánd, Makó vagy Temesvár miként és ki által lett unitáriussá. Még az sincs bizonyítva, hogy Basilius előzőleg mikor volt ezeken a helyeken, bár Dávid Ferenc elítéltetése után végigjárta a területet, hogy az ítélet miatt lázongó híveket lecsillapítsa. Az azonban kétségtelen, hogy az unitárius misszió sikerrel járt, és az említett gyülekezetekben olyan kiváló lelkészek működtek, mint Karády Pál, Óvári Benedek, Tóth Miklós és több, ma már nem ismert társuk.

Két településről azonban hiteles adatunk van, hogy ott hitvitát tartott és győztesként alapított unitárius gyülekezetet. E két helység: Belényes és Békés.

A belényesi és békési hitvita Basilius beszámolójában

A két hitvita legújabbán előkerült adatok szerint Békésen 1570. július 13-án, Belényesen pedig 20-án volt. Minden különösebb bevezetés nélkül lássuk a leghitelesebb tanút: Basilius Istvánnak Dávid Ferenchez küldött beszámolóját.

(A levelet következő számunkban közöljük)

Szász János

III: a könyvtáros

Az unitárius egyház annakidején nagyon szép könyvszekrényeket vásárolt a létesítendő könyvtár számára. A könyvtárosi munkát eleinte László Gyula bácsi látta el, akitől a fiatal bölcsészhallgató Schey Ilona vette át. E tisztséget ma is ő tölti be. Közben könyvtárosi oklevelet szerzett, továbbá a bölcsészkaron művészettörténetből doktorált.

A könyvtár állományát nagyrészt unitárius könyvek és folyóiratok képezték. A rendezés során külön lettek választva az unitáriusok által, vagy unitáriusokról írt munkák.

A könyvek részben alkalmi ajándékozás folytán kerültek a könyvtárba. Egyrészt ennek származása oda vezethető vissza, hogy a megözvegyült, köztük nem unitárius asszonyok is könyveiket az egyháznak adományozták.

A könyvtár bővítése erdélyi segítséggel is folyamatosan történt. Ili hívta fel a figyelmet arra, hogy a Magvető 1861-ben indult útnak és a más alakú és tárgykört felölelő Közlöny 1888-ban került rendszeres heti megjelenésre.

Az évi négy alkalommal megjelent Magvető példányait egymás mellé sorakoztatta, míg a hetenként megjelenő Közlönyök rendezése több gondot okozott.

Ili ismeretsége révén az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozó és folyóiratokkal foglalkozó szakmabeliekkel egyetértve, az egyes példányok duplumait igyekezett a hiányzó számokra kicse-

rélni. Az erdélyiek segítségével is gazdagította a folyóiratállományt.

Ili az elmúlt években legalább 12 ezer lapot vett a kezébe és ezeket külön szekrénybe, a megjelenési időt és a tartalmat figyelembe véve helyezte el.

Nehezítette a munkát, hogy a könyvek megjelenési ideje közt is több évszázadnyi különbség volt. A könyvtári szabály értelmében külön kellett választani az 1800-as év előtti kiadásokat.

Hosszú éveken át fárasztó és odaadó munkát végzett Ili az „Unitárius Könyvtáros”, a könyvtár állományát állandóan gyarapítva. E munkát a mai napig folytatja, heti egy alkalommal tartja nyitva a könyvtárat.

Vannak feladatok, melyek soha nem fejeződnek be, ilyen a könyvtár gondozása. Ili ezt évtizedeken át tette és teszi ma is. Az eddigiek megköszönésén túl kívánjuk, hogy még sokáig legyen ereje e munka végzésére.

dr. Ferencz József

(Befejezetlen írásművet közöltünk, kedves olvasóink. Dr. Ferencz József nemrég elhunyt ny. püspökünk, az Unitárius Élet volt főszerkesztője halála előtt négy nappal írta ezeket a gondolatokat, bizonyítva azt, amit eddig is tudtunk, utolsó pillanatáig szeretett egyházára gondolt. Szomorúan búcsúzunk tőle, kegyelettel őrizve emlékét.) Szerk.

Amíg a gyertya ég... Dr. Kovács Lajos püspök emlékére

Dr. Kovács Lajos az Erdélyi Unitárius Egyház 28. püspöke volt. 1972. március 19-én választotta meg a székelyudvarhelyi Zsinati Főtanács egyhangú szavazattal, s töltötte be ezt a tisztséget – első az egyenlők között – önfeláldozó hűséggel és meleg emberséggel 1994. október 2-ig, halála napjáig.

1909. november 13-án született Kissolymoson, a mostani Hargita megyében. Lelkészi családból származott. Édesapja Kovács Lajos; édesanyja Kriza Ilona, Kriza János püspök unokája volt. Amint ő maga mondta, édesapjától a komoly életfelfogást, édesanyjától pedig a vidám kedélyt örökölte.

Gyermek- és ifjúkorát Brassóban töltötte, ahol édesapja mint lelkész és a háromszéki egyházkör esperese szolgált. Ott végezte az elemi iskolát és a középiskola első öt osztályát, majd a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban fejezte be tanulmányait. Pályaválasztásában eszményképét, édesapját követte, és így 1928-ban beiratkozott a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémiára, amelyen 1934-ben lelkészi oklevelet szerzett. Időközben az oxfordi Manchester Collegeben két évet tanult, majd oklevele megszerzése után, 1934–1938-ban a strasbourgi egyetem protestáns teológiai fakultásán folytatta tanulmányait. Itt 1938-ban az újszövetségi szakcsoportból teológiai doktorátust szerzett. Doktori tézisében Schweitzer Albert eszkatológiai szemléletével foglalkozott.

Külföldi tanulmányai befejezése után 1938-ban Sepsiszentgyörgyön kezdte meg lelkészi szolgálatát. 1943-ban az Egyházi Főtanács meghívta Teológiai Akadémiánk újszövetségi tanszékére rendes tanárnak. 1949-től az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet bibliai tanszékének unitárius tanáraként dolgozott, püspökké választásáig.

1948-ban családot alapított; felesége Vaska Klára volt, akivel annak 1993-ban bekövetkezett haláláig, 45 éven át meleg szeretetben és hűségben éltek. Két leánygyermekük van, Klára és Anikó, és két unokájuk, Huba és Előd.

A teológiai intézet és az egyház életében felelősségteljes tisztségeket töltött be. Tagja volt az Egyházi Főtanácsnak és az Egyházi Képviselő Tanácsnak, 1956-ban egyházi főjegyzőnek választották, s egyben a nyugdíjintézet elnöke is lett.

1994. október 7-én pénteken de. 11 órakor a kolozsvári belvárosi unitárius templomban vettek végső búcsút hívei és tisztelői dr. Kovács Lajos unitárius püspöktől.

A gyászszertartáson dr. Szabó Árpád teológiai tanár imádkozott, a beszédet dr. Erdő János püspökhelyettes-főjegyző mondta. Gálfalvy Sándor főgondnok a világiak, Szombatfalvi József az unitárius lelkészek, Zsakó Erzsébet az unitárius egyletek nevében búcsúzott. A külföldi unitárius felekezetek nevében elsőként Bencze Márton a Magyarországi Unitárius Egyház, majd Phillip Hewett az észak-amerikai unitáriusok képviselőjében mondta el búcsúszavait. Őket követően az erdélyi egyházak vezetői, valamint a román állami szervek képviselői rótták le kegyeletüket: az Erdélyi és a Királyhágón-túli református egyház nevében dr. Csiha Kálmán püspök, az ágostai hitvallású szász

Az egyház képviselőjében tevékeny szerepet vállalt és töltött be az IARF (Unitárius Világszövetség) életében. Már a világháború előtt több kongresszuson vett részt, 1969-től kezdve valamennyi kongresszus munkájába bekapcsolódott. A világszövetség végrehajtó bizottsága tagjának választották, majd 1978–1981. között az elnöki tisztséget is betöltötte. Tevékenységének elismeréseként Albert Schweitzer-emlékéremmel tüntették ki.

22 évre terjedő püspöki szolgálata alatt új szemléletet és lelkületet honosított meg az egyház vezetésében: a szeretet empátiáját. Hitének és életfelfogásának alapját a jézusi kettős szeretetparancs képezte, amelyet püspöki beiktatása alkalmával is beszéde alap gondolatául választott. De nemcsak prédikált róla, hanem meg is élte azt, s egész lényéből és minden cselekedetéből sugárzott a szelídség és a szeretet derűje. Ő maga magasrendű kötelességtudásával és pontosságával nem szerette a tunyaságot, s ennek láttán sokszor lobbant haragra, de haragjából is a szeretet megbocsátó készsége érződött ki. Püspöksége alatt valamennyi egyházközségünket meglátogatta, örömmel és szívesen vett részt a lelkészi értekezleteken és egyházi gyűléseken, mert hívei és munkatársai között érezte jól magát.

1979-ben, hetvenedik születésnapján rendezett ünnepség zárószavaként egy szegény rabbi és szomszédja, a még szegényebb csizmadia történetét mondta el, amelynek végső konklúziója, hogy amíg a gyertya ég, addig dolgozni kell. „Ezt mondhatom magamról is – így szólt – amíg a gyertyám ég, amíg a gondviselő Isten nekem lelki, szellemi és testi erőt ad, addig kívánom teljesíteni az én nemes, szent hivatásomat. Addig, „amíg a gyertya ég”!

Fizikai ereje és egészsége az utóbbi fél év alatt egyre gyengült, de lelke és szelleme erős maradt mindvégig. Hisszük, hogy bár ellobbant a gyertya, lángjának fénye, dr. Kovács Lajos tiszta hite, meleg szeretete és igaz embersége töretlenül lobog s szeretett egyházával és híveivel marad, mint erőforrás „víg örömben és néma gyászban” egyaránt s utat mutat a jövő felé. Egyházunk 28-ik püspökének emléke és szolgálata velünk marad az Isten- és emberszeretet megélésében.

Dr. Szabó Árpád

evangélikusok nevében Michael Gross püspökhelyettes, a zsinatpresbiteri magyar evangélikus egyház nevében Kiss Béla püspökhelyettes, a római katolikus egyház nevében Jakubinyi György gyulafehérvári érsek, a román ortodox egyház nevében Irineu Pop Bistriteanul kolozsvári püspöki vikárius, a görög katolikus egyház nevében Botezu Ion lelkész, a Protestáns Teológiai Intézet nevében dr. Geréb Zsolt rektor. A gyászistentiszteletet követően a közel száz palástos lelkész, a teológiai hallgatók, az unitárius gimnázium tanulói és a többeszes tömeg a kolozsvári belvárosi templomok harangzúgása kíséretében vonult végig az unitárius templomból a Fő téren és Egyetem utcán keresztül a Házsongárdi temetőbe, ahol Kriza János unitárius püspök sírkertjébe helyezték örök nyugalomra dédunokáját, dr. Kovács Lajos unitárius püspököt. A sírnál Kolcsár Sándor esperes búcsúztatta.

HITÜNKRŐL

XII. rész

Test és lélek

A vallásgyakorlat a lelki élet gyakorlata. Hitünk szerint a lélek a testtől függőségben él, az anyagi lét teljes idején. Ennélfogva a vallásgyakorlatot nem is lehet elvonatkoztatni a világiságtól és a testiségtől. A lélek, a lelki élet létezését ma már világi részről sem tagadják. Lehet, hogy nem mindenki érti alatta ugyanazt. Lehet, hogy a lélek megmaradását nem mindenki veszi olyan komolyan, mint pl. az energia megmaradásának elvét, ami átalakul, irányt változtat, de nem vesz el. Ma már senki sem hagyja figyelmen kívül, hogy az anyag, a test nem célja, csak eszköze az életnek. Hogy célja szellemi természetű.

Egykori felettesem is nyitva hagyta ezt a kérdést. Elmondott egy megrázó mozzanatot az életéből, amikor a háború alatt nem jutott hozzá lelkészi álláshoz. Halotthordozóként kellett dolgoznia a kórháznál. A halottkém egyszer célbavette lelkészi hivatását. Egy boncoláskor rámutatott a tetemre, és ezt kérdezte tőle:

– Hol volt itt a lélek, tiszteletes úr?!

Tudjuk, hogy a középkorban annyira tiltott boncolások fő célja volt az elszállt lélek helyének kimutatása a tetemen. Tudjuk, hogy senkinek se sikerült kimutatnia, amint az alkimistáknak se sikerült aranyat csinálniuk.

Azóta mindkét rejtélyre sok fény derül. Ma nem az a kérdés már, hogy van-e lélek, hanem hogy miként építsük, hogyan tudjunk maradandó és értékes nyomokat hagyni benne az életünkkel. Testünket fontos keretnek tekintjük, amibe a méhek szorgalmával építjük bele a lépet, hordjuk a mézet. Kétségtelen, hogy kozmikus nagyságrendű a feladatunk. Sok vonatkozása többszörösen is meghaladja képességeinket, de segítséget is kapunk hozzá attól, aki azt a vállunkra róttá.

Nyilvánvaló, hogy nem vagyunk magunkra hagyottak a léleképítés terheivel. A feladatot Isten állapította meg, és ő is segít hozzá a teljesítéséhez. Tudnunk is kell, hogy kívülről minden és mindenki, még önmagunk is teszünk sok olyat, amivel nehezítjük a dolgunkat.

Gyakran idézzük Juvenalistól, az ókori költőtől az „ép testben ép lélek” kifejezést. Az egészséggel és a sporttal összefüggésben szoktuk említésbe hozni. A költőnél is a sporttal összefüggő gondolat szülte meg. Testüket acélozó ifjak látványától sóhajtott fel a műzsája: „ó, ha ép lélek lakozna ép testükön belül!”

A sóhaj ugyanaz ma is: – ó, ha lelkünk épségét meg tudnánk őrizni testünk épségével együtt! – Jézus holtaknak nevezi azokat, akik erre nem vágnak, és nem követik őt. (Lk. 9:60.) Holtak, haldoklók, vagy korlátozottak vagyunk az életünkben, akár lélekroncs lakja ép testünket, akár fordítva van, és ép lélek él rokkant testünkön belül. A harmónia nem örökre adatik meg, és ideiglenesen se mindenkinek. Valameddig és valamennyit azért mindenki megismert az egybeépülés felbecsülhetetlen tüneményéből, az élet szent csodálatából. És soha senkinek sem elég az élet, az ép test és ép lélek harmóniája. Valamennyiben mindenki rászorul a kiegészítésére.

Ezt hozza nekünk az Evangélium, Istennel kötött új szövetségünk. Ezzel ajándékoz meg Jézus személyes megjelenése az életünkben. Egy napon mindannyian ráfutunk életünknek arra a zátonyára, amelyen csak a túlsó partról felénk nyújtott isteni kéz tud átmenelni. Jézus nélkül egy időn túl mindnyájan holtvágányra jutunk. Egyszer mindannyian megérezzük, hogy szükségünk van rá. A mai, alapvetően szekularizált világban a vallás fennmaradásának ez az egyetlen valós magyarázata.

Isten nemcsak a lelkünk, hanem a testünk felé is nyújtja Jézus csodatevő, segítő kezét. A hit nemcsak a lélek erőnlétét tarja fenn, hanem a test gyógyulásában is segít. Az Evangéliumban naivul leírt csodák mindennapjaink aktualitásában válnak kézzelfogható valóságunkká. Egyetlen feltétel a ráérző felismerés, az,

amit hitnek nevezünk. Minket a mi hitünk tart meg minden nap, akár tudjuk, akár nincs tudomásunk róla.

A lélek érett termése, az ész nem mindent tud arról, hogy a gyökerek honnan szívják az őt életető táplálékokat. Legértékesebb gyümölcsünk, a dió olyan, mint egy koponyaszerű vár. A védelmében termő mag egy soktekervényes agy. A természet sok értékes tudása benne van, de arról, akinek akaratából terem, ő semmit se tud. Az ember is csak egy diónyi ész, Isten megmérhetetlen titkai előtt. Minden, amit róla tud, csak annyit ér, amennyit megérez belőle a lelkiismeretünk.

Az ést a lélek termésének neveztem, mert az érzelmi élet szuprastrukturájaként jelenik meg. De lelki életünk egy másfajta gondolkodás. A lélek megismerése a megérezés, öntudata a lelkiismeret, kultúrája a vallás. Az unitárius tanítás lelki ajándéknak nevezi az értelmet is. Ebben nagyon sok az igazság. Legfontosabb felismeréseink egyike. Mi sem bizonyít rá jobban, mint az, hogy nem a lélek van a testért, hanem a test a lélekért.

Petőfi a verset a gondolat szolgájának, katonájának nevezi. Testünk is a lélek katonája. Hősi halált kell hálnia a lélekért. Fel kell érte áldoznia magát. Arra született, hogy áldozat legyen. Múlt örömkönlél, halványodó emlékezetnél többet nem kap érte. És nem veszíthet el sok csatát. Az idő mindenki számára korlátozott.

Testünk fegyverzetét Isten arzenáljából tudjuk kiegészíteni, aki annyi fegyvert bocsát a rendelkezésünkre, amennyinek igénybevételére képes a hitünk. Az önfeláldozás harcát az ember Jézustól tudjuk megtanulni, aki előttünk megy a Golgotára. Utat vág nekünk, elviseli értünk a kereszt nehezét. Megkönnyíti nekünk a kiszenvédést, megmutatva, hogy mi magunk is megváltjuk vele magunkat mindattól, amit nem tudunk jóvátenni az életünkben.

Az Evangélium gyakran mutatja Jézust csodatevő orvosnak. Mi csodatevő bábánkat is látjuk benne, aki lelki születésünknél segédkezik. Már láttuk, hogy Jézus egészen mást mutat, mint ami a látszat. A halált nem az életünk után, hanem az életünkben találja meg. Születésünket nem a test, hanem a lélek születésében jelöli meg. (Jn. 3:13.) Ezt példázza megkeresztelkedésekor (Mk.1:10., Mt.3:16., Lk.4:1, Jn.1:33.), és haláláról szóló nyilatkozataiban, mint a Jn. 8:21-ben, vagy a Lk.18:33-ban. A Mk.12:27-ben a szadduceusoknak, akik nem hittek a feltámadásban, Jézus érdekes módon azzal bizonyít, hogy: „Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké”. Ebben a halált nem a túlvilágra való távozás, hanem az életbe való visszatérés pillanataként mutatja fel, mint amikor az ember önmagával megy szembe egy tükörig. Ott nem semmisül meg, és tovább se jut, hanem visszaverődik.

Úgy közeledünk a halálhoz, mint önnön tükörképünk felé. A távolság fogytával egyre közelebb kerülünk önmagunkhoz, és az az érzésünk, hogy a találkozásban ott a vég. Hogy önmagunkon túl nem juthatunk, mint ahogy árnyékunknál se léphetünk tovább. – De tévedünk. Árnyéka csak a testünknek van, amiből kilépünk, mint az anyaméhéből, mint a dióburokból, vagy ami leválik rólunk, mint a hordozórakéta. Tükörképünktől pedig a lelkünk visszatér. Nem a képünk tér vissza, hanem a szellemünk, aki mi magunk vagyunk. A valóságot, amiből többre ráérezni nem tudunk, konkrétan érzékeltetni nem lehet, mint ebben a szimbolikában.

Van, aki távolabbról közeledik a tükréhez, van, aki közelebről: van hosszabb élet, és van rövidebb, – mindenki tükre ugyanazon a ponton áll. Onnan mindenki útja ugyanabba a végtelenségbe: az örökéletbe vezet.

– És a halálból mindenki olyan lelket hoz vissza, amilyent addig épített.

Nyitrai Levente

A szabadság dzsungelében

A Romániai Magyar PEN Club, a Magyar PEN Club, a Friedrich Naumann Alapítvány és a Magyarországi Unitárius Egyház a fenti címmel megrendezett konferencia zárónapján Szabédi László-émlékezetet tartott október 13-án a Nagy Ignác utcai templomban.

Orbókné Szent-Iványi Iona lelkész nő megnyitója után Hubay Miklós a magyar, Gálfalvi Zsolt a Romániai Magyar PEN Club elnöke és Kántor Lajos a Korunk főszerkesztője tartott bevezetőt illetve előadást. Méltatták az 1959-ben fiatalon és tragikusan elhunyt Szabédi (Székely) László életútját és munkásságát. Reményüket fejezték ki, hogy az évtizedekig nemcsak Romániában, hanem Magyarországon is agyonhallgatott költő végre elfoglalhatja méltó helyét irodalmunkban. Az ünnepi megemlékezések után Jancsó Adrienne előadóművész és Gálffy László

színművész szavalt, majd Lászlóffy Aladár kolozsvári költő adta elő saját művét.

Szabédit lehetett elhallgatni, könyveit betiltani, de egyet nem lehetett: emlékét és műveit nyomtalanul kitörölni az emlékezetből. Van egy kis község Erdélyben, ahol az emberek a szavait szívük mélyén őrizték. Most eljöttek ők is, Szabédéről, a leghivatottabbak, átadni nekünk kincseiket: a verseket. Kecskés Lajos unitárius lelkész és felesége Nyitrai Gyöngyvér az *Unitárius Egyet* fiatal versmondóival messziről érkeztek hozzánk műsorukkal. Az ifjú leányok: Bota Annamária, Kiss Éva, Szász Erika, Tatárdi Júlia és Csécs Izabella nemcsak elszavalták a költeményeket, lelkükből jöttek a verssorok.

Az est résztvevői gazdagabbak lettek egy költővel, de ami ennél is több, az együvé tartozás csodálatos érzésével.

B.F.

Szabédi emlékezete

Képzeliük magunk elé a közismert Benczúr-képet, a festményt, melynek címe és témája II. Rákóczi Ferenc elfogatása. Egy fényármás drapériás enteriőr, ahol még a szőnyegen lábatlankodó öklömnyi fehér pincsikutya se túlon túl izgatott, egy szolgáló se veszt el a bon ton és bon gout megkövetelt társasági hidegvérét, amikor a félrehajló drapériák mögül a császári csatlósok megjelennek. S persze nem kizárt, hogy még ezek a fogdmegyek is bizonyára a spanyol vagy a bécsi, legrosszabb esetben valami pest-pilis-solt-kiskunsági Habsburg etikett szabályai és előírásai szerint járnak el... És akkor képzeljük el ugyanezt Cseka, Gestapo, Ávó és Szekuritété változatban.

Egy 1793-ban nyaktóló alá hajló főnek megadatott az esély, hogy a tőle kitelő méltósággal fogadja végóráját. Bailly, aki maga is mozgatója volt az eseményeknek, melyek végül őt is a Greve-térre sodorták – mikor a kordét kísérő volt elvbarátai gúnyos megjegyzést tettek a fogvacogására, csendesen de határozottan visszavágott, hogy csak a hidegtől van, nem a rettegetéstől. De hová lesz az efféle, mikor már péppé verték, össze-visszaalázták az embert? A Duna-csatorna vagy Recsk, Máramarosziget vagy az Andrássy út 60. már nem Benczúrok ecsetjére való. Ha az államszín mintájára megalkotható a *méltóságcsíny*, akkor az elmúlt évtizedek áldozatai ellen valami effélét hajtott végre a történelem.

Csak a fanatizmus olyan erőforrás, mely némileg módosítja a *Ki itt belépsz, hogy fel minden reménnyel* által feladott leckét. Mert csodálatos metafora az a bizonyos „És mégis mozog...” – de igazság szerint Galileinek is elég volt megmutatni az inkvizíció kínzóeszköztárát. Egy értelmiséginek gazdagabb előismeretei és főleg dúsabb fantáziája van az ilyesmikhez is. És árnyaltabb lelki élete lévén, jobban ismeri saját ingerküszöbét is.

Am egy tartás, mely állandó, végül is hosszú távon kitetszik, legalább madártávlatból már pontosan kirajzolódik. A kolozsvári magyar szellemiségnek, a magyar egyetemnek egyaránt van múltja és jövője. Csak az a jelene, mely szomorúbban és mégis könnyebben meghatározható, az a hosszú, leghosszabb *jelen*: az eltűnésé, az kezdődik éppen Szabédi László tartásával összefüggésben. Különbben nem vagyunk mi sem aszkéták, se bajvívó gladiátorok. Legkedvesebb professzorunk se volt az. A háborút követő évtized hamar lelohadt eufóriái s egy gyorsan beköszöntő, kis szünetekkel azóta is tartó rosszkedv, világrosszkedv forog ilyenkor szóban, s az emlékezés igen egyszerű „emberi joga”, amit múltunkkal együtt még elvitatnak tőlünk.

Elmaradt, kikopott még a pátosz gyógyírja is ebből a postmaterialista, postmizticista siralomházból. Hol van már a Hunyadi László vagy a Trubadúr operajelenetbe kívánczó kivégzése, a Zrínyi és Frangepán fekete bakacsinnal látványtervezett, dizájnos legyilkolása, búcsúimával, dobpergéssel, elmarad még az aradi vársánc vagy a budai vérmező borús, nemzeti melankóliás reggelle is, a lebontott Újépület feketesárga hajnalai. A gyakorlat demonstrálta: Szabédi korára – ahol a divatos alternatíva a tarkonlöttek tömegsírja és a gázkamra – ezeknek a férfias halálnemeknek, úgyszólván méltóságteljes kivégzéseknek egyetlen megfelelője már legfennebb a vonatkerekek guillotinja maradt.

Szabédi ennek a kolozsvári magyar egyetemi gondolatnak, ennek a megszüntetett és mégis tovább tátongó Bolyai-szükségnek a mártírja. Helyette élünk abban a biztos reményben, hogy nagyobb szolgálattal senki se tehet korának és nemzetének, mint aki anyanyelvén lesz egyetemes.

Lászlóffy Aladár

Zászlóavatás ürügyén...

1994. október 16. minden bizonnyal nevezetes napként marad meg az unitárius krónikában: Egyházunk – történetében először – saját felekezeti zászlót avatott bensőséges istentisztelet keretében.

Rövid írásomban ezúttal nem a zászló tárgyi leírásával és az esemény lefolyásával kívánok foglalkozni, hanem feltenni (és hitem szerint megválaszolni) azt a kérdést: mit jelenthet, mit jelentsen számunkra ez a zászló?

Úgy gondolom, ha a nemzeti zászló az állam szuverenitásának legfontosabb jelképe, akkor a most felszentelt zászló a Magyarországi Unitárius Egyház felségjelvénye.

Rendeltetése nemcsak az, hogy ünnepi alkalmakkor díszletként lengjen épületeinken, hanem főként az, hogy kifejezze az 1568-as Tordai Országgyűlés tolerancia-üzenetét, az Erdélyi Anyaegyházhoz való szoros kötődésünket, és hirdesse gyülekezeteink identitását bárhol, bármikor, ahol és amikor ez kívánatos és szükséges.

Használatának jelentősége hasonlatos a hajók lobogójához vagy a repülőgépek felségjelzéséhez: megjelöl és azonosít minket, egyszersmind megkülönböztet és szimbolizálja unitárius történetiségünket, sajátos arculatunkat.

Amikor 4 évvel ezelőtt – vallásokat és felekezeteket szorongató 40 év után – mi is hozzáfogtunk a Magyarországi Unitárius Egyház megújító munkájához, tengernyi feladat tornyosult elénk személyi-szervezeti, gazdálkodási-igazgatási és hitéleti síkon egyaránt. Érthető, hogy a zászlókészítés és avatás nem fért bele első száz napunkba. De tudtuk, hogy egy ilyen jelkép, címerünk mellett, illetve azzal párosítva, szükséges az Egyház méltóságának megjelenítéséhez.

Ez következett be most híveink és az egyházi főhatóságok örömeire, megelégedésére.

Az ünnepélyes avatás felemelő pillanataiban természetesen módon született meg az az igény is, hogy az újrakodifikálás alatt álló Szervezeti Törvényünkbe jogi forma szerint is foglaltassék bele a zászló leírása (szimbolikájával és funkciójával együtt) ugyanúgy, ahogy az állami zászlóé az ország alkotmányában.

Legyen tehát új egyházi zászlónk mindenki által tisztelt és főhajtással megbecsült lobogónk; szolgáljon ösztönzősül Egyházunk gyarapodásának, erősödésének, kitartásának útján akkor is, ha zord idők járnak felettünk s akkor is, ha árbócsát fényes szelek fújják...

Dr. Lőrincz Ernő

IRF találkozó Wales-ben

Arról, hogy az eddigi IRF találkozók remekül sikerültek, én csak hírből hallottam, hiszen ebben az évben vettem részt először ilyen találkozón, és remélem, nem utoljára. Hogy milyen is egy IRF találkozó? Erről órákat meséltem itthon a rokonoknak, ismerősöknek, barátoknak, de én tudom, hogy a videofelvétel és a fényképek ellenére is csak kicsinyke ízelítőt kaphattak azokból az élményekből, amelyekben nekem volt részem. Ebben az évben Wales-ben gyűltünk össze mi, unitárius fiatalok, hogy két hét alatt amennyire csak lehet, megismerjük Wales és persze saját magunk erőforrásait, egymás gondolkodásmódját, véleményét mind vallási, mind más téren. Azt hiszem, ennek a találkozóknak valójában az volt a célja, hogy az a néhány szerencsés fiatal, akinek sikerült ide eljutni, olyan jól érezze magát, ahogy csak lehet. Ezért az angol fiatalok rengeteget dolgoztak, és ezúton, bár ők nem olvashatják, szeretnék nekik köszönetet mondani. Hogy milyen programjaink voltak, hogy miért is beszéltek illetve írok ilyen lelkesedéssel? Nem könnyű elkezdni az élményeket elmesélni, és azután, ha az ember belelendül, befejezni sem könnyű. Hogy az angolok konzervatív emberek lennének? Dehogy! Persze nyilván akad egy-két ilyen ember is, mint ahogy bármely más országban, de a nagy többségük igazán segítőkész, türelmes és figyelmes, szívélyesen tréfálkoznak, énekelnek, játszanak, és persze komoly dolgokról is őszintén vélekednek. Keresztmamám többek között megkérdezte: – „Jártatok igazi pub-ban?” Én minden szégyenérzet nélkül azt feleltem neki: – „Hát persze! Hiszen a magyar kocsmák és a wales-i pub között óriási a különbség. Aki járt már ott, alátámaszthatja a véleményemet, mert egy pub-ba nyugodtan beteheti

a lábát egy neves üzletember, vagy akár egy fiatal lány, és bátran állíthatom, hogy jól fog szórakozni, és eszébe sem jut, hogy mi lenne, ha az ismerősei meglátnák, hogy milyen helyen van, mert egyszerűen csak kulturált emberek között szórakozik – ennyi az egész!”

Akkor most már tényleg rátérek a konkrét programokra, amikben a móka és a vidámság volt a fő, nem pedig az, hogy egy-egy csapat nyerjen. Hogy kikből álltak ezek a csapatok? A különböző játékos vetélkedőket általában csoportosan játszottuk. A játék ízt az adta meg, hogy a csapatokban minden nemzet, így az angol, a svájci, a német, a magyar, és végül az erdélyiek is képviseltette magát. Ennek keretében építettünk „járműveket, világítótoronyot, vízi erőművet” is. Persze kirándulni is voltunk, hiszen az embert szinte vonzza az a gyönyörű környezet, ahol Llanberis fekszik. Így például felértünk a Snowdon csúcsra (kb. 3200 láb; 1085 m), amire nem mindenki vállalkozna, hiszen ez Nagy-Britannia második legmagasabb hegycsúcsa. Mi magyarok persze mind felmáshattunk rá. Itt Llanberisben volt még egy nagy élményünk. Élő skorpiót és madárpókot is foghattunk a kezünkbe. Na nem az udvaron találtuk őket! Egy esőerdő-kutató járt nálunk előadást tartani a brazil törzsek életéről, és arról a veszélyről, ami az esőerdő pusztulásával őket is fenyegeti. Szemléltetőnek ő hozott rengeteg fotót, brazil hangszereket, fegyvereket, és végül az ott élő állatok közül is néhányat, amelyeket saját maga „nevel”.

A második héten aztán útra keltünk, és végigjártuk Wales tengerpartját, majd utunkat Bristolban fejeztük be. Utazásunk során sok szép helyen megálltunk, így például ellátogattunk az „Ördög Hídjá”-

hoz is, amelyhez egy legenda is fűződik. Ez a híd egy gyönyörű vízesés felett ível át, és ami az érdekessége, hogy három emeletes. A híd megépülte után egy anyóka és a tehénkéje akartak átkelni a hídon, de az ördög eléjük állt, és azt mondta, hogy az első lénynek, aki ezen a hídon átkel, a lelke az övé lesz. A furfangos anyóka pedig, mivel nem akarta odaadni sem a maga, sem a tehénkéje lelkét, egy kekszet dobott a hídra, ami után egy kóbor kiskutya rohant be, és az ő lelke lett az ördögé. Így menekült meg az anyóka és a tehénkéje. Wales különlegessége, hogy itt majdnem mindenhez ehhez hasonló érdekes és szép legendák fűződnek.

Befejezésül még valamiért szeretnék köszönetet mondani az unitárius egyháznak. Ez pedig az a rengeteg támogatás, amivel lehetővé tették nekünk, hogy elutazhassunk Wales-be, és az út során ne csak Walest, hanem néhány más európai és angol várost is meglátogassunk.

Végül még egy mondatot szeretnék leírni, amiből azt hiszem, mindenkinek kiderül majd, hogy ez az út mit is jelentett számunkra, és mit jelenthet mások számára, akik esetleg jövőre vagy azután kapnak lehetőséget arra, hogy részt vegyenek az IRF találkozókon. Meglehet, hogy többé nem találkozunk azokkal a fiatalokkal, akikkel ezt a két hetet együtt töltöttük, de szívünkben örökre megmarad egymás és Wales emléke.

Béres Anna

„Jó hit csak jó tudásból származik”

Két egyetem is foglalkozik az unitárius múlttal. A múlt alapos ismerete nélkül pedig nincs tudatos jövőépítés. Másrészt az egyházi missziós munkát segíti a szegedi JATE irodalomtörténeti tanszékének kezdeményezése, az 1992 nyara óta minden nyáron megtartott egyház- és művelődéstörténeti kurzus, amelyre főként erdélyi fiatalokat hívnak meg (unitárius teológiai hallgatókat, fiatal lelkészeket), de szívesen látják a hazai tudományos munkatársakat és érdeklődőket is. Idén hárman vettek részt hazai unitárius részről: Szász János, Nyitrai Levente és Felhős Szabolcs. Együttműködés is kialakult; Szász János a hódoltsági unitárius élettel foglalkozik, Felhős Szabolcs pedig az unitárius-remonstráns kapcsolatokkal kíván foglalkozni. Méltán nevezzük magunk közt „unitárius nyári egyetem”-nek.

A debreceni Református Teológiai Doktorok Kollégiuma egyházi néprajz-szekciója is foglalkozik unitárius témákkal. Az idei ülésen a résztvevők jó része erdélyi unitárius lelkész volt, akik az unitárius vallási néprajzzal foglalkoznak (Dicsőszentmárton, Szőkefalva, Csíkszereda). Hazai részről Felhős Dr. Csisszár Sárolta tartott előadást, Felhős Szabolcs pedig a hazai, belső keletkezésű unitárius ekléziákról írt dolgozatot.

Mindkét egyetem segít abban, hogy az unitárius szellemiség, az unitárius örökségünk is méltó helyre kerüljön.

A magyar delegáció: Kovács Levente, Fodor Ildikó, Tóth Adám Balázs, Vadady Barbara, Béres Anna.

Emlékezzünk...

Az 1956-os forradalom utáni erdélyi megtorlás áldozatai emlékére a Magyarországi Unitárius Egyház és az Erdélyi Gyülekezet közös emlékstentiszteletet tartott október 23-án a Hőgyes Endre utcai templomban. Az ünnepre hozzánk érkezett 200 határon túli magyar fiatal előtt imát mondott Kászoni József lelkész, ígét hirdetett Németh Géza református lelképásztor, beszédet mondott Donald Harrington lelkész, majd Reményik Sándor Jaj, nagyot kértél... c. versét szavalta Bencze Margit. Németh Géza lelkész egy túlélő visszaemlékezését olvasta fel, amelyből részleteket közlünk.

Ezerkilencszázötvenhatban öcsém, Lay György 17, én Lay Imre 18 éves voltam. Nappal dolgoztunk, este iskolába jártunk. Az 1956-os magyarországi forradalom leverésének híre minket, brassói estis gimnazistákat nagyon felháborított és elhatároztuk, hogy tennünk kell valamit. Bojkottáltuk, majd megtagadtuk az orosz nyelv tanulását, röpcédulákat terjesztettünk, stb. 1957. március 15-én Fehéregyházán Petőfi, és a 48-as szabadságharc emlékművénel koszorúzási ünnepséget rendeztünk.

Egyik osztálytársunk méltatta nagy költőnk és a szabadságharcosok tetteit, összekapcsolta mozgalmunkat az akkor már orosz tankok hernyóalpai által eltiport 56-os magyarországi forradalommal. Szabadságot, igazságot követeltünk, majd Petőfi-verseket szavaltunk.

Hazatérve Fehéregyházáról, összegeztük gondolatainkat, lejegyeztük a Székelységből érkező rossz híreket, panaszokat. Gyűléseket tartottunk: elhatároztuk, hogy EMISZ (Erdélyi Magyar Ifjak Szövetsége) néven ifjúsági szervezetet alapítunk. Vezetőséget választottunk és Szervezeti Szabályzatot szerkesztettünk. Elhatároztuk, hogy az erőszakos kollektivizálás és más atrocitások adatait lejegyezzük, és valamilyen módon panaszt emelünk az ENSZ-nél. Erre két bátor és elkeseredett bajtársunk vállalkozott, hogy átszöknek a határon, és megpróbálják az ENSZ elé terjeszteni az összegyűjtött panaszokat, és felveszik az 56-ban emigrált magyarokkal a kapcsolatot. Az utolsó gyűlésen a Szózatból és a Nemzeti dalból idézve felesküdtünk. Utána nem sokkal jött az 1958-as „nagyvakáció”.

1958. augusztus 15-én letartóztattak és 1959 tavaszáig tartott a kihallgatás. Szüleink semmit sem tudtak rólunk. A brassói, majd a marosvásárhelyi Securitátén vallattak. Marosvásárhelyen a kolozsvári katonai törvényszék ítélkezett felettünk: 15-től 25 évig terjedő büntetéseket kaptunk. Hetvenkilencen voltunk a csoportunkban, nagyrészt fiatalok, nagyon sokan kiskorúak. A vizsgálati fogság azért tartott 7 hónapig, hogy elérjék a nagykorúságot. Ügyünket két-három hét alatt is tisztázhatták volna, de húzták az időt, és papokat, tanárokat is vád alá helyezve, államellenes összeesküvést kerekítettek az egészről.

Engem 20, öcsémet 18 évi kényszermunkára ítélték. Szamosújváron 9000-en voltunk túlszűfoltan, a legnehezebb időszakban, különösen az első két évben. Naponta 9, 10, sokszor ennél is több volt a halottak száma. A meghaltak hozzátartozóit nem értesítették. A civil ruhákat évente kétszer leltározták, a gazdátlan holmikat hazapostázták. Évek múlva jöttek rá a hozzátartozók

a kiszivárgott hírekből, hogy akinek a civil ruhája hazaérkezett, az már nem él.

1961-ig leírhatatlan bánásmódban volt részünk. 1962 után ez javult a külföld nyomására. Beszüntették a veréseket, embereknek való ételt kaptunk, orvosi rendelőt nyitottak, kevesebb időt kellett dolgozni, nem annyit, mint azelőtt. Persze nem ingyen! Megszüntették a testi terrort, beindítottak egy sokkal elviselhetlenebb lelki terrort! Egy „kulturprogram” keretén belül „önként” el kellett volna ismernünk, tévedtünk és félre voltunk vezetve. Meg kellett volna tagadnunk elveinket és önmagunkat, amit szinte mindannyian visszautasítottunk.

1964. július 30-án szabadultam az utolsók között, öcsém is aznap, az enyedi politikai börtönből. Édesapánk két nappal szabadulásunk előtt halt meg agyvérzésben.

Az Erdélyi Unitárius Egyház lelkészeinek és teológusainak névsora, akik 1945–1964 között politikailag elítéltek voltak.

1. Rázmány Mór lelkész, 1951–52. Ítélet nélkül. Meghalt.
2. Dr. Simén Dániel teológiai tanár, 7 év. Meghalt.
3. Dr. Erdő János teológiai tanár, 4 év.
4. Dr. Lőrinczi Mihály teológiai tanár, 7 év. Meghalt.
5. Bálint Ferenc lelkész, 5 és fél év. Meghalt.
6. Benedek Agoston lelkész, 4 év.
7. Gellér Imre lelkész, 7 év. Meghalt.
8. Kelemen Imre lelkész, 15 év. Meghalt.
9. Léta Áron lelkész, 10 év.
10. Nyitrai Mózses lelkész, 10 év.
11. Nyitrai Deák Berta lelkész, 25 év. Meghalt.
12. Pálffy Albert lelkész, 6 év. Meghalt.
13. Szabó Dezső lelkész, 20 év.
14. Székely László lelkész, 4 év.
15. Végő Mihály lelkész, 15 év. Meghalt.
16. Kelemen Csongor teológus, 15 év.
17. Nyitrai Levente teológus, 6 év.
18. Sándor Balázs teológus, 25 év.

Gyertyagyújtás az erdélyi megtorlás áldozatai emlékére.

Az Egyházi Képviselő Tanács ülése

Idei harmadik negyedévi rendes ülését az EKT 1994. október 2-án tartotta. Bibliaolvasás után halottainkról emlékeztünk meg, egy perces néma felállással adózva Göncz Mihály és dr. Ferencz József emlékének.

Ezután elhangzott a tárgyidőszakról szóló szokásos elnökségi beszámoló, melyet a testület egyhangúlag elfogadott.

A tanácskozás központi témái voltak a közelgő Zsinati Főtanács – ülés előkészületei. Ellenvélemények megvitatása után véglegessé vált, hogy a Zsinat színhelye a pest-szentlőrinci templom lesz. Az elnökség nyomatékosan kérte, hogy a hat év nagybeszámolójához szükséges részjelentéseket az egyházközségek, a Dávid Ferenc Egylet, az Unitárius Alapítvány és az Unitárius Élet szerkesztősége sürgősen nyújtsa be. A jelölőbizottság közölte, hogy munkáját megkezdte és folyamatosan végzi.

A zsinati törvényalkotással kapcsolatban elhangzott, hogy öt egyházi jogszabály (szabályzat) előterjesztésére került sor. Vita után az EKT úgy döntött, hogy ezek tervezeteit sokszorosítani kell, és a meghívóval együtt kiküldeni a főtanács tagoknak. Fontos, hogy az észrevételek írásban legkésőbb nov. 1-ig beérkezzenek, hogy a szerkesztőbizottság a szövegeket még kellő időben véglegesíthesse.

Végül a testület kölcsönökről döntött és különféle bejelentéseket hallgatott meg, így a „Felekezeti egyházjog” c. kiadvány megjelenéséről, az unitárius könyvesbolt megnyitásáról, a locarnoi üdültetésekről, és az ősz folyamán sorra kerülő különböző unitárius rendezvényekről. Az EKT jóváhagyta azt a javaslatot, miszerint 1994. január 1. napjától az „Unitárius Élet” c. havilap terjedelmét számonként 12 oldalra növeli, ára pedig 50,- Ft-ra módosul.

Az ülés felemelő záró pillanata volt, amikor bemutatták a most elkészült, vadonatúj egyházi zászlót. A jelenlevők meglepedéssel szemlélték a MUE jelképei között hiánypótló, művészi kivitelű lobogót, és jegyzőkönyvi dicséretben részesítették a megvalósításban fáradhatatlan ügyintéző Dr. Kis Zoltán atyánkfíát.

Dr. Lőrincz Ernő

A legnagyobb vitéz

régi dal Dávid Ferenc mártírhaláláról

Hol a Maros csendben folydogál,
Régi várnak omladéka áll.
Mesél, mesél az őszi szél:
Járt e helyen sok jeles vitéz,
Ha szólt a kürt, ki kard a kézben
Bátor, tettekre sz.
Ámde volt egy megtört testű rab,
Fehér öreg, ki vért nem ontott.
Mégis ő volt a legvitézebb,
Ő, a hitnek tiszta bajnoka;
Elfeledni nem lehet soha.
Mesél, mesél az őszi szél:
Utód, ki jársz a századok porán,
Míg szíved vele száll,
Készíts, készíts hazát a tiszta hitnek,
Ott, ahol a Maros folydogál.

KÖNYVISMERTETÉS

A hetedik napra

Új kötettel jelentkeznek a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör. A kötet műfaja irodalmi és képzőművészeti antológia. Dusa Lajos verse a címadó, amely körüljárja a ma is annyira fontos kérdéskört: az ember ünnep nélkül él. A felzaklatott és felgyorsított életritmus szabályozására fogtak össze a kötet szerzői. Dusa verse így fogalmazza meg: „Áldott nap ez a hetedik, / s te nem szombatolsz, ünnepet / nem tartasz úgy, miként az Úr; / s csak kong belül a szentegyházad, / ünnep, vasárnap nélkül élve / lelked zárt, nyirkos, levegőtlen; / nem tartasz hetedik napot, ”

A szerzők szeretettől és toleranciától áthatva – ezért is ökumenikus a kötet –, arra vállalkoztak, hogy versben, prózában és grafikában egy bizonyos profán evangélizációt végezzenek abban az emberi közösségben, amelyben maguk is élnek. Ma, amikor az egyházak útkeresőben vannak, az isteni hittel megáldott költő felelőssége megnőtt. Ezért van az, hogy a kötet szerzői mentőövet dobnak az anyagiasságban elfásult emberek közé. Verset, prózát tesznek le kezükbe, mert aki olvas, az elesettségéből menekülni akar. Reménységet sugallnak az alkotások és a bennük rejlő szándékok. Tóth Zoltán így fogalmazza meg Ima című versében: „Uram! Vezesd / Kánaán felé / azokat, kik e / földért- / könnyet ejtenek! Ámen. ” Az Erdélyből és Partiumból jövők hozták a megmaradás, minden áron élni akarás bizodalját. Ma hit és kultúrmisszió együtt tudnak csak megélni. Reménytelen embernek messzinek tűnik a jövő kitárulkozása. A szerzők hisznek a jövőben, mert fel tudják térképezni a múltat is, amely soha nem volt külön a jelennél és a jövőnél, csak a távolság szépíti meg. A Kör író tagjai nagyon jól tudják, hogy lámpásnak, vagy csak mécsesnek, de világító eszköznek kell lenniük ebben az elembertelenedett világban. Petrőczy Éva nem szerepel a kötetben, de ő írja: „ha ki megszólalt egyszer, / annak már / nehéz hallgatnia ”. A költő nem hallgathat, szólni kell. Érzékenyebb lelke teszi erre alkalmasabbá és az, hogy lát kiutat a nyomorúságból. A kötet szerzői többnyire megpróbált emberek, akik nem filozófiai vitát folytatnak, hanem a megtapasztalás mondatja velük költői hitvallásukat. Tudják, hogy vannak járható utak, és erre mutatnak rá, nem rúddal, mint Toldi, hanem a vers és próza szerény eszközeivel.

A kötetben szereplő prózai írások is a valós életből valók. Nyitrai Levente kocsordi unitárius lelkész és Felhős Szabolcs vásárosnaményi tanár a hit és egyház területéről ír, hol hitbeli dolgokról, hol pedig a hétköznapi élet szereplőiről ír. Emlékezők és eszmefuttatások, amelyek rávilágítanak az előbb írtakra, miszerint mindegyikünknek megvan a maga terhe, csak az elhordozásban különbözünk egymástól.

Matkó László filozofikus írásaival gazdagítja a kötetet, amikor Lira és Reprezentáció, vagy Immanuel Kant c. tanulmányait olvassuk. Nyilvánvaló, hogy egy ilyen antológia felkarolja a grafikát is. Képzőművészek munkái találhatók a kötetben, amelyek az egész kötet tartalmához is hűen igazodnak. Van, aki környezetéből hozza a rajzokat (pl. Erdély), mások illusztrációként elvonatkoztatott grafikát közölnek. Egy közös bennünk: a legmagasztosabb művészi igényesség. Aki lapozza a kötetet, az hamar rájön, hogy ez meg is valósul a művekben. Nem lenne teljes az ismertetés, ha nem hívnám fel az olvasó figyelmét néhány képre, amely a Kör életét mutatja be. A Kör él és dolgozik. nehéz körülmények között és nagy területen, hiszen Debrecenről az egész keleti régióban élnek az alkotók, és így nehéz a kapcsolattartás. Ez az antológia is egy összekötő kapocs. Sokféle és sok színű gondolkodót és írókat, alkotót köt össze. Kézfogásnak szántuk az antológiát. A gondolat szárnyain eljutva mindenkihez, aki egy igényes gyűjteményt vesz a kezébe.

Közös szándékunkat Kalmár Sándor verssorai jól tükrözik:

„Eredj hát vers: kegyelmi ajándék, / Legyen erőd a megjobbító szándék. ” Ezekkel a gondolatokkal ajánljuk az Olvasónak szíves figyelmébe a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör kiadványát: A hetedik napra c. antológiát.

Reméljük, hogy az Olvasó igénye születésre készíti a harmadik kötetet is, hogy azután még több is napvilágot láthasson.

– beregi –

CSERKÉSZTÁBOR ERDÉLYBEN

avagy levél Nénémnek

Kedves Lili Néni!

Remélem, megkaptad képeslapomat a gyönyörű tájról, ahol jártunk.

Tudod, idén nem klasszikus „erdei-mezei” táborba mentünk, hanem kényelmes nagy „autóbuszos” látogatást tettünk őseink szülőföldjén, Erdélyben.

Kíváncsian néztünk az elkövetkező napok elé, márcsak azért is, mert különböző csapatokból gyűltünk össze, és még nem volt alkalmunk ilyen nagy és kimerítő utazást tenni Erdélyben.

Sok előkészület, lőtás-futás után indultunk el július 29-én reggel 8 óra tájban. A határt átlépve, nagy érdeklődéssel hallgattuk idegenvezetőnk, Ildikó néni érdekes és részletes ismertetéseit.

Első „erdélyi” (inkább „Partium-beli”) megállónk Szent László, Janus Pannonius és Ady városa: Nagyvárad volt. Láttuk a székesegyházat (eredeti 200 éves freskókkal), a híres Kanonok-sort, a városházát, a színházat és az Ady-múzeumot. Második megállónk Bánffyhunad volt, ahol megnéztük a református templomot, a belsejében lévő rengeteg kézimunka is bizonyította: nem hiába Kalotaszeg központja Bánffyhunad. Aznap utoljára szálláshelyünk előtt, Kolozsváron, az unitárius parókiánál álltunk meg. Nagyon kedves, meleg fogadtatásban részesített minket Bálint Benczédi Ferenc tiszteletes úr és „fő patrónusunk”, Mikó Lőrinc egyházi tanácsos úr. Hamar elhelyezkedtünk, cserkészmódra: szélre tolva az asztalokat, székeket, polifomjainkon, hálósájkainkban.

Másnap korán reggel indultunk Torda felé, ahol körbesétáltuk a várost, és megnéztük a városi múzeumban az általunk fényképekről már annyira ismert festményt „A tordai országgyűlés”-ről, Körösfői Kriesch Aladár munkáját, melyet a millenniumi ünnepekre készített annak idején. Délben értünk Várfalvára, ahol az Arnyos fölötti hegyoldalon már vártak minket a kolozsvári Brassai Sámuel cserkészcsapat tagjai. Ebédre is vendégül láttak. Búcsúzóul még verseket, énekeket, tábortábori élményeket cseréltünk egymással. Újult erővel indultunk tovább Torockó felé, hogy láthassuk azt a helyet, ahol a Székelykő felett „kétszer kel föl a nap”, és megcsodálhassuk a múzeumban a színpompás népviseleteket és a város kézműveseinek munkáit: a bútorokat, öntöttvas tárgyakat stb. Tovább haladva megálltunk még Torockószentgyörgyön, Brassai Sámuel szülőháza (az unitárius paplak) előtt. Aznap utolsó útunk Nagyenyedre vezetett, a református kollégiumba és a hős diákok emlékművéhez.

Harmadnap: vasárnap lévén, a kolozsvári belvárosi unitárius templomban részt vettünk az istentiszteleten. Ebéd után a Házsongárdi temetőbe látogattunk el. Erdély igen sok híres szülőtte nyugszik itt (Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, az

unitárius nagyok közül Kriza János, Brassai Sámuel, Berde Móza, hogy csak néhányat említsünk), és közülünk többen találtak rá ismerősök, rokonok sírjára is. A Bethlen-bástya, Farkas utcai református templom, a Szent Mihály-templom, Mátyás király szobra és szülőháza, Bocskai István szülőháza, a szövevényes utcák lenyűgözőnek tünnek. Természetesen csaknem este lett, mire végeztünk a városnézéssel.

Negyednap indultunk tovább. Először Marosvásárhelyen néztünk körül, és Segesvárt érintve Székelykeresztúrra érkeztünk, ahol megnéztük keresztúri templomunkat, az Orbán Balázs nevét viselő egykori unitárius gimnáziumot, és a Petőfi emlékhelyeket. Este Homoródszentmártonban foglaltuk el szálláshelyünket az újonnan berendezett „Dávid Ferenc Ifjúsági Ház”-ban, mely hat éjszaka volt az otthonunk. A nagy szárazság okozta ideiglenes vízhiány elmúltával már nem volt jelentősebb fennakadás – vendéglátásunk pedig csodálatos volt.

Ötödik napi programunk a Madarasi Hargita „meghódítása” volt. Az emelkedő és az eső miatt „csúsztunk” is vagy jó két órát – de az élmény, amiben a tetőn részünk volt, mindent megért!

Másnap Székelyudvarhely és a Szejké-fürdő érintésével először Orbán Balázs – „a legnagyobb székely” – sírját kerestük fel. (Sajnos, az emlékműhöz vezető székely kapuk már eléggé rozszant állapotban vannak.) Ezután Farkaslaka következett Tamási Áron sírjával és emlékművével, majd Korondra látogattunk el, ahol ki-ki kedvére nézelődhetett és vásárolhatott a híres keramikák és egyéb emléktárgyak közül. Ezt „hűsítő” fürdő követte Szóvátán a tikkasztó hőségben meleg vizű Medve-tóban, ami igen nagy élményt jelentett, mert a sós víz „fenntartja” az embert: nem lehet benne elsüllyedni. A „strandolás” után mint egy guruló mosoda, az autóbuszban kitergetett fürdőruhákkal és törülközőkkel érkeztünk meg következő szálláshelyünkre: Gyergyószentmiklóstra.

Hetedik napunk a természet csodálásának jegyében telt el. A Pongráctetői kilátással és kristálytisza hegyi levegővel kezdtük; lesétáltunk a Gyilkos-tóhoz, majd a Békás-patak völgyében „a pokol kapuján” keresztül a több ezer éves kereskedelmi úton haladtunk a Békás-szorosban. Ezt követően a Kis-Cohárdra vezetett gyalogutunk.

Kissé megizzadtunk, de „megérte”, mert a kilátás leírhatatlanul szép volt: lenn a Gyilkos-tó, körülveve az égbenyúló hegyekkel (Nagy-Cohárd, Oltárkő stb.). Szikrázó napsütés, simogatóan langyos szél. Mielőtt visszatértünk volna Homoródszentmártonba, megtekintettük még a kicsiny, ősrégi csikrákosi római katolikus templomot, és tiszteltük a madéfalvi veszedelem („siculicidium”) áldozatainak emlékműve előtt.

Sipos Emőke Villő
s. tiszt

(folytatjuk)

Cserkészcsapatunk nyári erdélyi mozgótábor, és a csapat további munkájának biztosítása céljára az alábbi adományok érkeztek, melyeket a csapat parancsnoksága ezennel köszönettel nyugtáz: Dr. Molnár Miklós (Svájc): 5000,- Ft; Pethő László (Svájc): 10.000 Ft; Dr. M. K. (Budapest): 5000,- Ft; dr. Gellérd Judit és férje (USA): 160,- US \$; Bartók Péter (USA): 5000,- DEM. Gabriel de Csepel (USA) 90,- US \$

(A befizetések ill. átutalások időrendi sorrendben olvashatók.)

Tordai városnézés

Egyházközségeink

Füzesgyarmat

Előző lapszámunk óta úgy elszaladt az idő, és vele együtt nagyon megszorodtak az események is.

Június és augusztus végén, az utolsó vasárnapok délutánján megtartottuk hagyományos teadélutánjainkat élénk érdeklődés mellett. Júniusban **Balázi Zita Réka**, augusztusban **Balázi Noémi Kinga** gimnazisták tartották a gyermekistentiszteleteket. A templomi felolvasások után az imatermünkben elfogyasztottuk az ágápét, amit híveink áldozatkézsége adott össze. Köszönet mindenért mindenkinek!

Az elmúlt időszakban sokszor kellett fájdalmas szívvel szeretteinktől búcsúzni. Özv. **Nagy Jánosné sz. Bartha Margit** 72 évet élt nőtestvérünket 1994. május 31-én temettük el férje mellé az Újtemetőben. Boldog volt kis közösségünk, hogy a mindannyiunk Margit nénije nálunk talált „lelki” otthonra. Sokat tett, áldozott választott vallásos közösségéért. Ifj. **Kecskés István** testvérünk csak 30 esztendeig örülhetett hozzátartozói szeretetének. Az emberi gonoszság szabott határt tragikusan szép, fiatal életének. Árvát hagyott, örökké bánatos szülőket, rokonokat, barátokat, ismerősöket. Egy hazafelé irányuló útja vezetett a végtelenségbe, az örökkévalóságba, az elérhetetlen messzeségbe. 1994. június 6-án vettünk búcsút tőle hatalmas részvét mellett az Újtemetőben. **Kiss Margit** temetésén is búsan zúgott templomunk mindkét harangja 1994. július 16-án. Életének legszebb napjaiban számolt el Istenével és törött össze fiatal élete. Tragikusan távozott. A Nyugati temetőben kísértük utolsó útjára nagyon nagy résztvevő tömeggel együtt, mert benne oly sokan életcsalódásuk egy-egy parányát siratták el. 29 év egy félbemaradt élet örökké élő mementója.

Csodálatos napja volt közösségünknek 1994. július 23-a. Ezen az emlékezetes délutánon áldottuk meg ifj. **Zs. Nagy Sándor** és **Lakatos Iona** házasságát. A hatalmas ünneplő tömeg, szülők, hozzátartozók szemébe az öröm könnyei mellett odakerültek a fájdalmas emlékezés égető könnycseppjei is. Hiszen alig két esztendővel ezelőtt az ifjú férj öccse nem tért vissza egy szombat délutáni útról, akiről nevet kapott az Egyházközség és a Család közös alapítványa.

Megemlékezzünk Szent István királyunk ünnepéről, 1994. augusztus 21-én, templomi ünnepség keretében kiosztottuk a kuratórium által odaítélt díjakat a „Zs. Nagy Lajos Hunor Emlékalapítvány” évi kamatából. 8 000 forintot adtunk egy Békés megyei fiatal gyógykezelésére, **Szabó Andrea** egyetemista 7 000, **Szénási Magdolna** középiskolás 3 500, **Balázi Noémi Kinga** gimnazista 3 000, **Gergely Tamás** középiskolás 3 000. **Nemes Erzsébet** szakközépiskolás, **Balázi Alpár** és **Benedek Tamás** egyaránt 2 000 Ft-ot kapott.

A lelkesi lakásba bekerült – Isten, és a megértő egyházi emberek segítségével – a telefon. Várjuk minden érdeklődő hívását egyházi vagy más ügyekben a következő számon: (06-66) 371-894.

(Részletek a Füzesgyarmaton megjelenő Unitárius Kezdettség c. kiadványból)

Templomszentelés Polgárdiban

A korán beköszöntött, esős, hideg ősz is megenyhült, verőfényes, szép idő fogadta az érkezőket október 9-én Polgárdiban. Jelentős nap volt ez nemcsak a dunántúli szórvány, hanem a magyarországi unitarizmus történetében is. Negyvennyolc év után másodszer került sor a renovált templom felszentelésére. Szász János lelkész szavait idézve: először a háború, majd az idő vasfoga tette tönkre ezt a szép kétszáz éves épületet.

Szép számban érkezünk közlőrl s távolról, unitáriusok és nem unitáriusok egyaránt erre a nevezetes eseményre. A polgárdi asszonyok üdítővel, teával, süteményekkel várták a korán útrakeltek. Budapestről négy kocsival indultunk el. A Budapesti Egyházközséget **Orbókné Szent-Iványi Ilona** lelkész, **dr. Lőrincz Ernő** főgondnokhelyettes, **Vadady Attila** kántor, **dr. Beke Ildikó** gondnok, **Gálffy Gábor** gondnok és neje, ifj. **Bencze Márton** egyházi titkár és jómagam képviseltük. Pestszentlőrincről **dr. Jakab Jenő** lelkész, a beregi szórványból **Felhős Szabolcs** gondok jött el. Vendégként velünk volt a Magyarországon tartózkodó **Rev. Leon Hopper**, az Amerikai Testvéregyház Mozgalom elnöke és felesége.

Zsúfolásig megtöltöttük a szépen kifestett kis templomot. Az istentisztelet **Takács János** polgárdi gondnok köszöntő szavaival kezdődött. A bevezető ima után, melyet **Szász János** mondott, **Rev. Leon Hopper** mondta ünnepi prédikációját **Orbókné Szent-Iványi Ilona** tolmácsolásával, és **Vadady Attila** kántorizált. Úrvacsoraosztás és a templom megáldása fejezte be az ünnepi istentiszteletet, melyet megtisztelt jelenlétével **Borbély István**, Polgárdi polgármestere, a katolikus egyház nevében **Bogó János** plébános és **Bakos László** kántor. A református egyházat **Szekeres István** és **Bakos Dezső** gondnok képviselte.

Nem feledkeztünk meg elődeinkről sem. Kimentünk a nemrég újra megnyitott unitárius temetőbe, ahova évtizedekig még temetkezni sem volt szabad. Egy-egy szál virággal leróttuk kegyeletünket egyházépítő, egyházfenntartó polgárdi halottainknál, **Bartók Géza** unitárius lelkész, és alapítványtevő lánya, **Gabriel** sírjánál is. A sírköveken, fejfákon javarészt a **Császár** és a **Berkli** család neve volt látható. Köszönet nekik munkájukért, amit értünk, utódokért tettek!

A közebeden, a helyi vendéglőben köszöntők követték egymást, majd **Borbély István** polgármester átadta Szász Jánosnak Polgárdi címerért, hogy a templom díszítéséül szolgáljon. Ebéd után majdnem mindannyian résztvettünk az egyházközség gyűlésén. **Szász János** először köszönetét fejezte ki a polgárdiaknak a templomjavításban nyújtott segítségükért, kiemelve **Tóth Lajos** pénztáros és **Takács János** gondnok odaadó buzgalmát.

Dr. Lőrincz Ernő a MUE nevében, **Felhős Szabolcs** a beregi szórvány nevében köszöntötte az egybegyűlteket. Majd Szász János ismertette egyházközsége terveit. Az épület, melynek csak egy része a templom, majdan ifjúsági ill. „csendes” ház céljait szolgálja, ahol kikapcsolódni, pihenni, olvasni lelkiileg feltölteni lehet lelkész segítségével.

Emlékezetes, szép nap volt október 9-e. Kívánjuk **Szász János** lelkésznek, és magunknak is, hogy terve Isten segítségével mielőbb valóra válhassanak.

B. F.

Szász János lelkész, Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkésznő és Rev. Leon Hopper a polgárdi templom előtt.

Koszorúzás a „Pécsi Disputa” emlékére

A Pécsi Unitárius Szórványgyülekezet szeptember 11-én, vasárnap a negyedéves istentisztelet után hagyományteremtő szándékú koszorúzást végzett a Mindszentek templomán ezelőtt egy évvel elhelyezett, a „Pécsi Disputa” emlékére állított emléktáblánál. Az 1993. augusztus 28-án leplezett emléktábla Válaszúti György unitárius és Skarica Máté református ráckevei lelkész 1588-ban Pécsen tartott a hitvitájára emlékezteti az utókort.

Az akkor török uralom alatti Pécs város falain kívül elhelyezkedő templomot a katolikus, az unitárius és a református felekezetek közösen használták. Az Árpád-korban román stílusban épült templom nyomait ma már csak az altemplomi részben fedezhetjük föl, fölötte már boltíves arkádok a gótikát idézik fel. A török uralom utáni felújítás már barokk stílusban történt, az ez évben befejezéshez közeledő külső renoválás alkalmával azonban továbbra is kutatják a gótikus maradványokat.

A Tettye alatti kis templom ma a karmelita nővérek gondozásában működik.

A koszorúzáson az unitárius hívek körében jelen volt Szász János unitárius szórványlelkész és neje, Kászoni József budapesti unitárius lelkész, Kováts Józsefné a pestszentlőrinci egyházközség jegyzője, az Ágoston téri Katolikus Plébániáról Báthory László apát-plébános, valamint Felcser László, a pécsi Katolikus Egyházmegye főépítésze.

Bandi András

Öt éve alakult meg a Kelet-magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör. Október utolsó hetében szabadelvű protestáns napok keretében kívánják megünnepegni eddigi tevékenységüket.

Emléklevelezőlapot adtak ki a dombói unitárius ifjúsági találkozó tiszteletére, a 425. éve lezajlott nagyváradi disputa emlékére, a szegedi egyház- és művelődéstörténeti kurzus, az „unitárius nyári egyetem” (1992–94.) megörökítésére, és az öt éves fennállásuk tiszteletére.

Az ünnepségsorozatot szeretnénk a 425. éves disputa emlékére Nagyváradon kezdeni, és ökumenikus istentisztelettel zárni a vásárosnagyményi gyülekezeti teremben.

Külföldi hírek

Az angliai INQUIER utolsó (1994. okt. 1. száma, amelyet kéthetente jelent meg az Angol Unitárius Egyház, „Gyerünk!” – Kapcsolat egy jobb világgal” címen közli Nagy Ferenc segesvári lelkész prédikációját. Ez a beszéd Urmstonban, Manhester egyik városrészében hangzott el júliusban. Nagy Ferenc és felesége három hetet töltött Angliában az urmstoni unitárius egyházközség meghívására. Amint a beszéd címében is megfogalmazódott, az előadó reményét fejezte ki, hogy a „jobb világgal való kapcsolat” továbbra is megmarad a két testvér-egyház között.

*

Szintén a már említett újságban olvashatunk arról is, hogy Farkas Beáta a Hyde-i unitáriusok vendégeként tölthetett egy hónapot augusztusban Angliában, barátnője, Gemma Parker meghívására. A látogatás óriási élményt jelentett a fiatal lánynak, aki nem más, mint a korondi unitárius lelkész, Farkas László nagyobbik gyermeke.

Hírek

Orborzil Gyula afia, és iparművész testvére Oborzil Edit férjével, a szintén iparművész Jeney Tiborral egy emlékharangot adományozott Hajduszoboszlónak. A harangot Császi Ferenc által korábban elkészített haranglábbban helyezték el. A harangavató ünnepséget Erdi Gyula nyitotta meg, az emlékbeszédet Cs. Nagy Zoltán tartotta.

*

Fodor Gábor művelődési miniszter és Gál Zoltán, a parlament elnöke az egyházak és felekezetek vezetőivel találkozott augusztus 31-én. A tanácskozáson szó volt az egyházi ingatlanok kérdéseiről és a felekezeti iskolákról is. Egyházunkat Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkésznő képviselte, és szólt hozzá a minket érintő témákhoz.

*

A dél-afrikai külügyminiszter budapesti látogatása alkalmából a Dél-Afrikai Köztársaság nagykövetsége szeptember 9-én fogadást adott a Kempinski Hotelben, amelyre az egyházak vezetőit is meghívták. Egyházunkat dr. Lőrincz Ernő főgondnok-helyettes, világi elnök képviselte.

Hírek

A Magyar Evangélikus Egyház Elnöksége szeptember 21-én sajtótájékoztatót tartott, ahol jelen volt Szabik Imre püspök, Frenkl Róbert országos felügyelő és Tóth-Szöllős Mihály, az Evangélikus Élet főszerkesztője. Bemutatták az „Üzenet” c. új folyóiratot, melyet a megszűnt Diakónia helyett adnak ki, a tervek szerint évente négyszer.

A *Protestáns Szemle* legújabb, 3. számában olvashatjuk Orbókné Szent-Iványi Iona lelkész nő írását „De ki az én felebarátom?” címmel.

Mártírhalált halt tábornokaink emlékművénel Aradon, október 6-án Szent-Iványi István fia, a Külügyminisztérium politikai államtitkára helyezte el a Magyar Köztársaság koszorúját.

A Magyarok Világszövetsége küldöttközgyűlést tartott október 21–23 között. A hét végi rendezvény az első nagyszabású találkozó volt a két évvel ezelőtt megrendezett világtalálkozó óta. A közgyűlésen részt vett dr. Erdő János főjegyző-püspökhelyettes Kolozsvárról, Kolcsár Sándor esperes Marosvásárhelyről, és dr. Murvay Sámuel fia, az Erdélyi Szövetség alelnöke. Egyházunkat Bence Márton püspökhelyettes képviselte.

Nemzeti ünnepünkön, október 23-án, a Rákoskeresztúri Újkoztemetőben állami és egyházi vezetők rőt-ták le kegyeletüket a hősök parcellájánál. Egyházunk nevében Bence Márton püspökhelyettes vett részt a megemlékezésben, és az esti Operaházban megrendezett ünnepi hangversenyen.

Esketés

Polgári házasságkötés után templomunkban megjelentek és egyházi áldásban részesültek:

szeptember 24-én
**Fekete Béla és
Fekete Anna Mária**

Isten áldása legyen az ifjú pár életén.

HALOTTAINK

Özv. Szabados Istvánné Molnár Róza, a pestszentlőrinci gyülekezet Rózsika nénije életének 90. évében, hosszú szenvedés után elhunyt.

Amíg egészségi állapota engedte, egyik legbuzgóbb tagja volt a gyülekezetnek. Minden munkában – idős kora ellenére-példamutatóan, fáradhatatlanul vett részt. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Andorkó Albert
24 éves,

Virág Lajosné
sz. Szabó Magdolna
79 éves,

Törökfalvy Gyuláné
sz. Köröspataki
Kiss Laura Sarolta
85 éves,

Gyarmati Sándor
75 éves.

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölében, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

Dr. Kovács Lajosról, októberben elhunyt erdélyi püspökünkről a Magyar Televízió 1-es csatornája 15 perces összeállításban emlékezett meg október 12-én.

A „Korunk unitarizmusának kérdései” címmel megrendezett teológiai konferenciáról későbbi számunkban közlünk beszámolót.

Unitárius műsorok

November 18. péntek
13.30, Kossuth rádió
„Egy az Isten”
unitárius félóra

November 27. vasárnap
16.05 MTV
„Örömhír”

Dr. Ferencz József ny. püspök emlékére 10.000,- Ft-ot adományozott az Unitárius Életnek dr. Jakab Jenő lelkész.

Felhívás

Kedves Olvasóink!

Örömmel tájékoztatjuk Önöket, hogy lapunk 1995 januárjától havonta 12 oldalas lesz. Ezáltal színesebbé, gazdagabbá válhatunk, valamint lehetőség nyílik egyházi profilunknak megfelelő apróhirdetések megjelentetésére is.

Az oldalszám megnövelése sajnos együtt jár a példányszámonkénti ár emelkedésével is, miután a nyomdai előállítás eddig sem fedezte a költségeket.

Az előfizetéseket ezentúl is egyházi központunkhoz „Unitárius Élet” jellegre kell eljuttatni, vagy a lelkészi hivatalokban előfizetni. 1995 januártól tehát a 12 oldalas Unitárius Élet havonta 50,- Ft, félévre 300,- Ft, egy évre 600,- Ft. Novemberi illetve decemberi számunkban csekket juttatunk el olvasóinkhoz.

Külföldi adományozóink szokásos évi támogatásukat készpénzben, vagy csekk esetén Money Order ill. Cashier's Check formájában (ne magán-csekken) szintén „Unitárius Élet” megjelöléssel juttassák el hozzánk. Sajnos a postaköltség külföldre, különösen a tengerentúlra nagyon megnövekedett. Kérjük, hogy külföldi előfizetőink adományaiknál vegyék ezt figyelembe.

Köszönjük olvasóink megértését és támogatását.

A szerkesztőség

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felkészítő kiadó:
Bence Márton egyházi elnök

Főszerkesztő:
Bence Franciska

Szerkesztőbizottság:
Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muzsika Ibolya, Nyitrai Levente

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.
Évi előfizetési díj: 360,- Ft.
Egyes szám ára 30,- Ft.
Megjelenik havonta.
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felkészítő vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0139-1272